

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 17/02-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. mája 2002 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Báránya prerokoval sťažnosť R. R., bytom B., zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. B. N., K., ktorou namietala porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 46/99 a Krajským súdom v Prešove v konaní vedenom pod č. k. 1 Co 7/01-32, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo R. R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 46/99 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 46/99 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. R. R. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 5 000 Sk (slovom päťtisíc korún), ktoré je Okresný súd v Prešove p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti R. R. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. januára 2002 doručená sťažnosť R. R., bytom B. (ďalej len „navrhovateľka“), zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. B. N., K., ktorou namietala porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) Okresným súdom v Prešove (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 46/99 a Krajským súdom v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod č. k. 1 Co 7/01-32.

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu 13. februára 2002 a podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ju prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde a upustil od ústneho pojednávania, ktoré vzhľadom na charakter konania nemohlo prispieť k ďalšiemu objasneniu veci.

Predmetom návrhu bolo tvrdenie navrhovateľky o porušení jej práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v jej právnej veci proti A. R. o vydanie vecí v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 17 C 46/99 a v konaní vedenom na krajskom súde pod č. k. 1 Co 7/01-32.

Navrhovateľka porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov videla v tom, že okresný súd na základe rozhodnutia krajského súdu mal o veci rozhodnúť do 20. augusta 2001, ale do dňa podania ústavnej sťažnosti vo veci nebolo rozhodnuté. Zároveň namietala prietahy v konaní aj na krajskom súde, kde podľa názoru navrhovateľky sa vec „zdržala zbytočne dlho“.

Navrhovateľka podala predsedovi okresného súdu 8. októbra 2001 sťažnosť na prietahy v konaní, na ktorú jej 17. decembra 2001 odpovedala podpredsedníčka okresného súdu v tom zmysle, že sťažnosť nie je dôvodná.

Predseda okresného súdu sa vyjadril k ústavnej sťažnosti na základe výzvy ústavného súdu, ktorá mu bola doručená 7. marca 2002. Z jeho vyjadrenia vyplýva, že v merite veci bolo rozhodnuté rozsudkom z 2. októbra 2000, teda bez prietáhov. Voči rozsudku súdu prvého stupňa bolo podané odvolanie žalovaným 22. novembra 2000. Krajský súd uznesením z 26. júna 2001 uložil okresnému súdu rozhodnúť o celom predmete konania a vypracovať uznesenie o čiastočnom zastavení konania, pričom určil lehotu 30 dní. Nedodržanie lehoty stanovenej súdom druhého stupňa nemôže bez ďalších súvislostí znamenať prietah v konaní. Pre vysporiadanie sa s protižalobou žalovaného bolo potrebné znovu vypočúť účastníkov, prípadne vykonať ďalšie dokazovanie. Okrem vyššie uvedeného predseda okresného súdu žiadal ústavný súd o zohľadnenie objektívnych skutočností ovplyvňujúcich dĺžku konania, ako je maximálna zaťaženosť a nedostatok sudcov na okresnom súde.

Podpredseda krajského súdu, ktorý reagoval na výzvu ústavného súdu listom z 19. apríla 2002, vo vyjadrení uvádza, že predmetná vec napadla na krajský súd na odvolacie konanie 11. januára 2001. Po naštudovaní veci a zvládnutí jej skutkového stavu a právnej náročnosti bolo vo veci rozhodnuté 26. júna 2001. Rozhodnutie bolo napísané 11. júla 2001 a z krajského súdu bol spis expedovaný na súd prvého stupňa 19. júla 2001 po kontrole správnosti vyhotovenia rozhodnutia.

II.

Ústavný súd na základe spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 46/99 zistil nasledovný priebeh a stav tohto konania:

Okresnému súdu bol 24. februára 1999 doručený návrh navrhovateľky o vydanie vecí. Predmetom návrhu je vydanie vecí, a to: spálne „Melánia“, kuchynskej linky „Tenis“, rohovej lavice so stolom a dvoma stoličkami, plynového sporáka, 2 ks kobercov koval, lustra a poličky na hračky, ktoré podľa tvrdenia navrhovateľky po rozvode s odporcom A. R. v roku 1992 užívala nerušene navrhovateľka a jej deti. V auguste 1998 došlo k snahe obnoviť spolužitie manželov, a preto sa navrhovateľka presťahovala aj s deťmi do rodinného domu rodičov odporcu. Po veľmi krátkom obnovenom spolužití manželov bola navrhovateľka s deťmi podľa jej tvrdenia vyhodená z rodinného domu, avšak bez vecí, ktoré do domu priniesla.

Okresný súd 3. marca 1999 vyzval odporcu A. R., aby sa do 15 dní vyjadril k návrhu, a 19. marca 1999 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie odporcu, z ktorého vyplýva, že navrhuje riešiť daný problém zmierom, a to mimosúdnu cestou. Z vyjadrenia ďalej vyplýva, že odporcovi vzniklo voči navrhovateľke právo na uplatnenie pomerných nákladov súvisiacich so splácaním pôžičky, ktorú po rozvode spláca odporca a ktorej zvyšok predstavuje okolo 17 000 Sk. Okrem toho odporca uvádza, že nie všetky veci, na ktoré si navrhovateľka uplatňuje nárok, patrili do bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

Okresný súd 6. apríla 1999 vyzval navrhovateľku, aby oznámila, či trvá na súdnom prejednaní žaloby vzhľadom na ponúkané mimosúdne jednanie. Dňa 9. apríla 1999 bolo okresnému súdu doručené stanovisko navrhovateľky k vyjadreniu odporcu, v ktorom sa navrhovateľka jednoznačne nevyjadrila, či trvá na prejednaní žaloby, preto ju okresný súd znovu 26. mája 1999 vyzval, aby oznámila, či trvá na prejednaní žaloby. Navrhovateľka 17. júna 1999 oznámila okresnému súdu, že trvá na prejednaní žaloby.

V spise sa nachádza úradný záznam z 2. júna 1999, z ktorého vyplýva, že sudkyňa JUDr. Eva Straková z dôvodu jej polročnej stáže od 1. júna 1999 nevytýčila pojednávanie vo veci a spis prekladá do civilnej kancelárie s kalendárom pol roka.

Dňa 14. marca 2000 bolo okresnému súdu doručené podanie navrhovateľky, ktorého obsahom bola zmena návrhu z 24. februára 1999.

Okresný súd 3. apríla 2000 pojednával vo veci (prvé pojednávanie). Na pojednávanie sa nedostavil žalovaný, doručenie predvolania mal vykázané. Pojednávanie bolo odročené na 20. apríl 2000 s tým, že žalovaný bude predvolaný pod pokutou 5 000 Sk.

Listom z 18. apríla 2000 sa odporca vyjadril k zmene návrhu. Z vyjadrenia vyplýva, že naďalej trvá na svojom protinávru zo 17. marca 1999. Okresný súd znovu pojednával 20. apríla 2000. Okresný súd skôr ako začal vo veci konať, pokúsil sa o zmierné vyriešenie sporu. Účastníci konania zhodne uviedli, že sa pokúsia mimosúdne vysporiadať a za tým účelom žiadajú jednomesačnú lehotu. Pojednávanie bolo odročené na neurčito s tým, že žalobkyňa (v konaní pred ústavným súdom navrhovateľka) mala súdu oznámiť do 25. mája 2000, či došlo k mimosúdnej dohode alebo či žiada o súdne prejednanie sporu.

Vzhľadom na to, že navrhovateľka v stanovenej lehote neoznámila vyššie uvedené skutočnosti, okresný súd ju 26. júna 2000 vyzval, aby oznámila súdu, či došlo k dohode v jej právnej veci alebo či žiada vo veci ďalej konať. Listom z 28. júna 2000 navrhovateľka oznámila, že žiada súd, aby v jej veci ďalej konal z dôvodu nezáujmu žalovaného o riešenie veci.

Okresný súd 2. októbra 2000 znovu pojednával vo veci. Na pojednávaní boli vypočutí účastníci konania a okresný súd vo veci rozhodol. Žalovaný sa proti rozhodnutiu okresného súdu odvolal. Odvolanie bolo súdu doručené 22. novembra 2000. Dňa 4. decembra 2000 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie navrhovateľky k odvolaniu.

Krajskému súdu bol 11. januára 2001 predložený spis s opravným prostriedkom. O odvolaní žalovaného proti rozsudku okresného súdu z 2. októbra 2001 č. k. 17 C 46/99-23 krajský súd rozhodol 26. júna 2001. Uložil súdu prvého stupňa rozhodnúť o celom predmete konania a vypracovať uznesenie o čiastočnom zastavení konania. Na vykonanie tohto úkonu určil súdu prvého stupňa lehotu 30 dní od vrátenia spisu.

Vo vyžiadanom spise sa nachádza aj koncept sudcu okresného súdu konajúceho vo veci s pokynom pre kanceláriu súdu zo 17. septembra 2001, aby uznesenie krajského súdu bolo doručené žalobkyni (navrhovateľke) a žalovanému.

Okresný súd 25. septembra 2001 vyzval odporcu, aby predložil listinný dôkaz o splatení pôžičky v sume 25 000 Sk, a 13. marca 2002 štvrtýkrát pojednával vo veci. Okresný súd rozhodol, že zastavuje konanie o vrátenie pôžičky na návrh žalovaného. Okresný súd zastavil konanie o návrhu žalobkyne na vydanie spálne „Melánia“, 1 ks lustra, 1 ks koberca kovral sivomodrej farby a vrátenie pôžičky.

III.

Článok 48 ods. 2 ústavy o. i. zakotvuje právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd v predchádzajúcich konaniach opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého v konaní o každom návrhu pred ústavným súdom, v ktorom navrhovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu (inú právnu ochranu), ako aj práva na spravodlivý proces z toho dôvodu, že všeobecný súd nekonal spôsobom ustanoveným

v zákone, je nevyhnutné, aby boli najprv vyčerpané všetky právne prostriedky ich ochrany, ktoré sú navrhovateľovi dostupné (I. ÚS 1/97, I. ÚS 49/98).

Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (II. ÚS 26/95).

Navrhovateľka využila právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, a podala sťažnosť na zbytočné prietahy v konaní podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov, čo jej však nezabezpečilo odstránenie stavu právnej neistoty vo veci, s ktorou sa obrátila na okresný súd.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci, pričom na základe týchto hľadísk konanie o vydanie vecí ústavný súd nehodnotil ako zložitú vec.

Pri kritériu „správanie“ navrhovateľky v preskúmvanej veci ústavný súd nezistil žiadnu závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prietahom. Naopak, ústavný súd prihliadol na tú skutočnosť, že navrhovateľka sa sťažovala na prietahy v konaní a žiadala predsedu okresného súdu o odstránenie prietahov v konaní.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezabavuje štát zodpovednosti za prieťahy v súdnom konaní (z nálezov ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 40/97). Námieta nedostatok počtu sudcov rovnako ako námieta veľkého množstva nevybavených a nerozhodnutých vecí nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil

Pokiaľ ide o postup okresného súdu, ústavný súd zistil, že okresný súd bol nečinný v období od 17. júna 1999 do 3. apríla 2000 a od 20. júla 2001 do 15. januára 2002, teda v oboch prípadoch súd v súhrne nekonal dlhšie ako 14 mesiacov.

Navrhovateľka sa v sťažnosti domáha, aby ústavný súd vyslovil voči okresnému súdu a krajskému súdu zákaz pokračovať v porušovaní jej základného práva. Článok 127 ods. 2 druhá a tretia veta ústavy zakotvuje: „Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.“

Ústavný súd prikázal okresnému súdu, ktorý porušil základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov. Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. Tento účel možno dosiahnuť len právoplatným rozhodnutím.

Krajský súd rozhodol o odvolaní v čase kratšom ako 6 mesiacov, preto konanie na krajskom súde nemožno kvalifikovať ako konanie so zbytočnými prieťahmi. Aj napriek tomu, že rozhodnutie krajského súdu bolo navrhovateľke doručené až 29. septembra 2001, hoci vo veci bolo rozhodnuté 26. júna 2001, nemožno oneskorené doručenie rozhodnutia

prirátat' na vrub krajského súdu, pretože rozhodnutie krajského súdu bolo na okresný súd expedované 19. júla 2001. Neskoré doručenie uznesenia krajského súdu bolo spôsobené nekonaním okresného súdu, pretože sudca okresného súdu dal príkaz na doručenie uznesenia účastníkom konania až 17. septembra 2001, hoci uznesenie krajského súdu bolo na okresný súd doručené už 20. júla 2001. Aj tento nedostatok má za následok priet'ahy v konaní okresného súdu, pretože sudca je zodpovedný za prípravu vecí a rýchle vedenie konania.

Navrhovateľka požadovala finančné zadosťučinenie za porušenie jej základného práva vo výške 25 000 Sk. Hoci vo svojom návrhu pôvodne neuviedla a neodôvodnila, v čom spočíva nemajetková ujma, neskoršie jej právna zástupkyňa na základe výzvy ústavného súdu zo 16. mája 2002 listom z 23. mája 2002 zdôvodnila návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v zmysle § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde, v ktorom uviedla: „Z uvedených dôvodov bola (navrhovateľka) nútená na svoj dôstojný život, ako aj na výživu detí si požičať finančné prostriedky od príbuzných a známych, aby mohla provizórne zariadiť domácnosť, keďže jej bytové zariadenie priet'ahmi v súdnom konaní do dnešného dňa vrátené nebolo.“

Článok 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Na základe § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde: „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.“ Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Pre nápravu porušenia práva navrhovateľky urobil ústavný súd tieto opatrenia: Uznanie porušenie ústavného práva navrhovateľky. Významnou súčasťou zadosťučinenia navrhovateľky je už samotné deklarovanie porušenia jej práva na konanie bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavným súdom. Ústavný súd prikázal okresnému

súdu konať v budúcnosti bez zbytočných prietáhov. Jeho rozhodnutie teda smeruje aj do budúcnosti. Ústavný súd priznal navrhovateľke primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 Sk ako náhradu nemajetkovej ujmy, lebo v danom prípade deklarovanie porušenia práva a príkaz konať bez zbytočných prietáhov nemožno považovať za dostatočné. Prietahy v konaní sa už nedajú napraviť ani odstrániť, a preto ústavný súd vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu priznal aj primerané finančné zadosťučinenie.

V konkrétnych okolnostiach prípadu vidí ústavný súd nemajetkovú ujmu navrhovateľky v pocitoch neistoty, krivdy a úzkosti vyplývajúcich zo situácie, keď súd za neprimeranú dobu nerozhodol a ani plynule nekonal v jej spore, ktorého predmetom sú veci potrebné pre dôstojný život jej a jej detí.

Pri stanovení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru, aplikovaných na fakty prípadu.

Ústavný súd konštatuje, že v konaní pred všeobecným súdom došlo k neodôvodneným prietahom v dĺžke 14 mesiacov. Ústavný súd zohľadnil aj to, že predmet sporu je potrebný pre každodenný život navrhovateľky a jej detí a navrhovateľka si zaň mohla vo svojich pomeroch len ťažko zaobstarat' aspoň čiastočnú náhradu, čo pochopiteľne veľmi ťažko znáša.

Ústavný súd pripomína, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia nie je prípadná náhrada škody.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. mája 2002